

Валюк Вероніка Юріївна,
студент 201 БПМС групи Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Симоненко Н. О.

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В БОРОТЬБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ: АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Організована злочинність становить одну з найсерйозніших загроз національній безпеці та правопорядку в сучасному світі. В умовах глобалізації та технологічного прогресу злочинні угруповання постійно вдосконалюють свої методи діяльності, що вимагає від правоохоронних органів застосування ефективних інструментів протидії, серед яких особливе місце посідає оперативно-розшукова діяльність (ОРД).

Оперативно-розшукова діяльність являє собою систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Правову основу ОРД складають Конституція України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний процесуальний кодекс України та інші нормативно-правові акти. [1]

У контексті боротьби з організованою злочинністю ОРД виконує низку важливих функцій: попередження, виявлення і припинення кримінальних правопорушень; встановлення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання; збирання інформації про події і дії, що створюють загрозу державній, військовій, економічній чи екологічній безпеці України.

Специфіка організованої злочинності вимагає особливого підходу до проведення оперативно-розшукових заходів. Характерними рисами організованих злочинних угруповань є: ієрархічна структура, розподіл ролей, корупційні зв'язки, використання новітніх технологій. Це зумовлює необхідність застосування комплексного підходу при проведенні ОРД.

Оперативно-розшукова діяльність у сфері протидії організованій злочинності здійснюється за кількома ключовими напрямками. Перший напрям – це збір та аналіз оперативної інформації про діяльність злочинних угруповань. Це включає виявлення структури організованих злочинних груп, встановлення їх лідерів та активних учасників, вивчення методів їх діяльності, каналів фінансування та матеріально-технічного забезпечення [2].

Другий напрям – проведення оперативно-розшукових заходів з документування злочинної діяльності. Це передбачає застосування спеціальних технічних засобів, впровадження негласних співробітників, здійснення оперативних комбінацій для отримання доказової інформації.

Третій напрям – організація взаємодії між різними правоохоронними органами та спеціальними службами. Це включає обмін оперативною інформацією, проведення спільних операцій, координацію дій на міжнародному рівні. Важливим аспектом є також взаємодія з громадськістю та засобами масової інформації [3].

Оцінка ефективності ОРД здійснюється за низкою критеріїв. Кількісні показники включають: кількість виявлених та припинених кримінальних правопорушень, кількість затриманих учасників злочинних угруповань, обсяг вилучених коштів та майна, здобутих протиправним шляхом. Якісні показники охоплюють: рівень розкриття складних багатоепізодних справ, ступінь нейтралізації організованих злочинних груп, ефективність профілактичних заходів.

Аналіз статистичних даних за останні роки свідчить про певні позитивні тенденції у сфері протидії організованій злочинності. Зокрема, спостерігається збільшення кількості виявлених злочинних угруповань та їх успішна нейтралізація. Водночас існують певні проблемні аспекти, що знижують ефективність ОРД.

До основних факторів, що впливають на ефективність ОРД, належать: рівень професійної підготовки оперативних працівників, матеріально-технічне забезпечення оперативних підрозділів, якість нормативно-правового регулювання, ступінь міжвідомчої координації, рівень міжнародного співробітництва.

Аналіз судової практики демонструє важливість дотримання процесуальних вимог при проведенні оперативно-розшукових заходів. Суди приділяють особливу увагу оцінці законності отримання доказів в результаті ОРД. Важливим

аспектом є дотримання прав і свобод людини при проведенні оперативно-розшукових заходів [4].

Верховний Суд України сформував низку правових позицій щодо використання результатів ОРД у кримінальному провадженні. Зокрема, наголошується на необхідності належного документування оперативно-розшукових заходів та дотримання встановленого порядку їх проведення. Важливим є також питання допустимості доказів, отриманих в результаті ОРД.

Практика Європейського суду з прав людини також містить важливі положення щодо проведення ОРД. ЄСПЛ наголошує на необхідності дотримання балансу між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав людини. Особлива увага приділяється питанням пропорційності застосування оперативно-розшукових заходів.

Аналіз практики проведення ОРД виявляє низку проблемних аспектів. По-перше, це недосконалість нормативно-правового регулювання окремих питань проведення оперативно-розшукових заходів. По-друге, існують проблеми матеріально-технічного забезпечення оперативних підрозділів. По-третє, потребує вдосконалення система підготовки та підвищення кваліфікації оперативних працівників.

Важливою проблемою є також недостатній рівень координації між різними правоохоронними органами та спеціальними службами. Це знижує ефективність протидії організованій злочинності, особливо в умовах її транснаціонального характеру. Потребує вдосконалення також система міжнародного співробітництва у сфері ОРД [5].

Шляхи вдосконалення ОРД включають: удосконалення нормативно-правової бази, покращення матеріально-технічного забезпечення, впровадження сучасних технологій та методів роботи, розвиток системи підготовки кадрів, посилення міжнародного співробітництва.

Розвиток інформаційних технологій та глобалізація злочинності вимагають постійного вдосконалення методів та засобів ОРД. Перспективними напрямками є впровадження новітніх технічних засобів, розвиток систем аналітичної обробки інформації, використання можливостей штучного інтелекту [6].

Важливим напрямом є також розвиток міжнародного співробітництва у сфері ОРД. Це включає обмін досвідом, проведення спільних операцій, створення міжнародних баз даних.

Особлива увага має приділятися протидії кіберзлочинності та економічній злочинності.

Перспективним є також розвиток державно-приватного партнерства у сфері протидії організованій злочинності. Це може включати співпрацю з банківськими установами, телекомунікаційними компаніями, провайдерми інтернет-послуг [7].

Оперативно-розшукова діяльність залишається ключовим інструментом у боротьбі з організованою злочинністю. Ефективність ОРД залежить від комплексу факторів, включаючи якість нормативно-правового регулювання, рівень професійної підготовки кадрів, матеріально-технічне забезпечення.

Аналіз судової практики свідчить про необхідність суворого дотримання процесуальних вимог при проведенні оперативно-розшукових заходів. Важливим є забезпечення балансу між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав людини.

Для підвищення ефективності ОРД рекомендується: удосконалити нормативно-правову базу, покращити матеріально-технічне забезпечення оперативних підрозділів, розвивати систему підготовки кадрів, посилювати міжнародне співробітництво, впроваджувати сучасні технології та методи роботи.

Особлива увага має приділятися розвитку аналітичної складової ОРД, впровадженню новітніх технічних засобів, посиленню міжвідомчої координації. Важливим є також розвиток державно-приватного партнерства у сфері протидії організованій злочинності.

Список використаних джерел

1. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки: Указ Президента від 11.05.23 р. № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Резолюція Генеральної Асамблеї від 15.11.00 р. № 55/25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

3. Про внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України»: проект закону України від 26.10.20 р. № 3196-д. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/4441>.

4. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.09.22 р. № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text>.

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.93 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

6. Про Положення про Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю: Указ Президента від 26.02.07 р. № 144/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/144/2007#Text>.

7. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.14 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.20 р. № 392/ 2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

9. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.92 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.

10. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.20 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

11. Стратегія забезпечення державної безпеки: Указ Президента України від 16.02.22 р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0088525-21#Text>.

Власенко Юлія Вікторівна,

ад'юнкт кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РОЗМЕЖУВАННЯ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ:
ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ
СТАТЕЙ 383 І 384 КК УКРАЇНИ**

В сучасних умовах, коли система правосуддя стикається із значним навантаженням і постійною необхідністю підтримувати суспільну довіру, важливо чітко розмежувати кримінальні правопорушення, передбачені статтями 383 і 384 Кримінального кодексу України.